

แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองพฤติกรรม นักท่องเที่ยวสูงวัย: กรณีศึกษาอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี*

สมลักษณ์ บุญณรงค์**, การุณย์ อินทวาสนา**, มณีรัตน์ สุขเกษม***, วงเดือน จันทร์พงษ์****

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาข้อมูลเชิงสุขภาพและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงวัยในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี (2) ศึกษาความต้องการองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงวัย และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมและความต้องการดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวสูงวัยชาวไทย อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) นักท่องเที่ยวสูงวัยมีโรคประจำตัวร้อยละ 48.10 โดยมากเป็นโรคความดันโลหิตสูง แต่ส่วนใหญ่มองว่าไม่เป็นอุปสรรคในการท่องเที่ยว มีพฤติกรรมเลือกการท่องเที่ยวรูปแบบภูเขาและชมธรรมชาติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.50 และนิยมเลือกที่พักแบบโรงแรมและรีสอร์ทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 (2) ความต้องการองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกิจกรรม (M = 4.50) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการ (M = 4.41) และด้านที่พัก (M = 4.36) และ (3) แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบ ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางสุขภาพ การออกแบบพื้นที่ตามแนวคิดอารยสถาปัตยกรรม และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสมรรถภาพของผู้สูงวัย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้รองรับสังคมสูงวัยได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : นักท่องเที่ยวสูงวัย, องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว, พฤติกรรมการท่องเที่ยว

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ เลขที่สัญญา N84A670206

** อาจารย์ คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี

*** อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี

**** ผู้ช่วยวิจัย คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี

Corresponding author, email: Somluk.b@fitm.kmutnb.ac.th, Tel. 081-3181228

Received : June 6, 2025; Revised : August 7, 2025; Accepted : August 9, 2025

Development Guidelines for Tourism Components Responsive to Senior Tourists' Behavior: A Case Study of Mueang Prachinburi District, Prachinburi Province*

Somluk Bunnarong**, Karoon Intavas**, Maneerat Sukkasem***, Wongduan Janpong****

Abstract

This quantitative research aimed to: (1) investigate the health conditions and travel behavior of senior tourists in Mueang Prachinburi District, Prachinburi Province; (2) examine their needs regarding tourism destination components; and (3) propose development guidelines for destination components that respond to their behavior and needs. The sample consisted of 400 Thai senior tourists aged 60 and above, selected using accidental sampling. The research instrument was a structured questionnaire, with content validity index ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient (Cronbach's Alpha) of 0.858. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that (1) 48.10% of elderly tourists reported having chronic health conditions, with hypertension being the most prevalent. However, most respondents perceived such conditions as not hindering their travel. The majority preferred nature-based tourism, particularly mountain and scenic travel (28.50%), and favored accommodations in hotels and resorts (50.00%). (2) The overall demand for tourism destination components was rated high to very high. The highest mean score was found in the activity component ($M = 4.50$), followed by service provision ($M = 4.41$), and accommodation ($M = 4.36$). (3) The proposed development guidelines include: providing health-related facilities, adopting universal design principles in spatial planning, and designing activities aligned with the physical capacities of older adults. These approaches can enhance the readiness of tourism destinations in Prachinburi to accommodate an aging society in a sustainable and inclusive manner.

Keywords: Senior tourists, Tourism destination components, Travel behavior

* This research project was financially supported by the National Research Council of Thailand (NRCT), under contract number N84A670206.

** Instructor, Faculty of Industrial Technology and Management, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Prachinburi Campus

*** Instructor, Faculty of Business Administration and Service Industry, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Prachinburi Campus

**** Research Assistant, Faculty of Industrial Technology and Management, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Prachinburi Campus

Corresponding author, email: Somluk.b@fitm.kmutnb.ac.th, Tel. 081-3181228

Received : June 6, 2025; **Revised** : August 7, 2025; **Accepted** : August 9, 2025

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบัน โลกกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Aged society) โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2019) คาดการณ์ว่า ภายในปี พ.ศ. 2573 ประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกจะมีจำนวนมากกว่า 1 พันล้านคน หรือประมาณร้อยละ 12 ของประชากรโลกทั้งหมด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรนี้ส่งผลกระทบต่อหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข รวมไปถึงภาคการท่องเที่ยวที่กำลังเผชิญกับความท้าทายและโอกาสในการปรับตัวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัยมากยิ่งขึ้น ในประเทศไทย สถานการณ์เข้าสู่สังคมสูงวัยได้อย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 18.3 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) แนวโน้มดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในภาคการท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลจาก World Tourism Organization (UNWTO) ระบุว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงวัยมีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเน้นการเดินทางแบบสะดวกสบาย ปลอดภัย ให้ความสำคัญกับประสบการณ์เชิงสุขภาพ วัฒนธรรม หรือธรรมชาติแบบที่ไม่เร่งรีบ (United Nations World Tourism Organization, 2018) งานวิจัยหลายฉบับยังสะท้อนว่า ผู้สูงอายุมักมีความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เน้นความเรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ และมีส่วนร่วมกับชุมชน (จิตติกา คุ่มเรือน และคณะ, 2565) รวมถึงให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน (วสวัตต์ สุตินุญญามณี, 2562)

จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงทางการท่องเที่ยว ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (จิตติกา คุ่มเรือน และคณะ, 2564; พระครูชลธารโสภิต กงแก้ว, 2567) ที่ผ่านมามีความพยายามในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเติบโตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการเข้าสู่ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) (ศิริวุฒิ วรรณทอง, 2563) อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เช่น โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ภูมิภูเบศร์ พิพิธภัณฑ์การแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร์ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ วนอุทยานน้ำตกเขาอีโต้ อ่างเก็บน้ำจักรพงษ์ พระพุทธทวารวดีศรีปราจีน สิรินครโลกนาถ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติปราจีนบุรี วัดแก้วพิจิตร และอ่างเก็บน้ำเขาไม้ปล้อง ล้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไปและกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและฟื้นฟู (Wellness and restorative tourism) เนื่องจากมีทัศนียภาพสวยงาม เงียบสงบ และบรรยากาศใกล้ชิดธรรมชาติ แต่แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่มุ่งเน้นความต้องการเฉพาะของผู้สูงวัยในระดับพื้นที่ ทำให้การวางแผนพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ยังไม่สามารถตอบสนองกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีศักยภาพด้านเนื้อหาและกิจกรรมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวของผู้สูงวัยก็ตาม (จิตติกา คุ่มเรือน และคณะ, 2564; ทิชากร เกษรบัว และเปรมสิริ สุขปรีเปรม, 2566) ทั้งนี้ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal design) จำเป็นต้องพิจารณาในมิติต่างๆ เช่น การสื่อสารและป้ายที่เข้าใจได้ง่าย (Perceptible Information) ความเรียบง่ายในการเข้าถึง (Simplicity) ความยืดหยุ่นในการใช้งาน (Flexibility) ความเสมอภาค (Equity) การลดภาระทางกายภาพ (Low physical effort) พื้นที่ใช้งานที่เหมาะสม (Size and space for use) และความปลอดภัย (Safety) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่สนับสนุนให้ผู้สูงวัยและทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยวได้อย่างเท่าเทียมและปลอดภัย (Bodeerat et al., 2021)

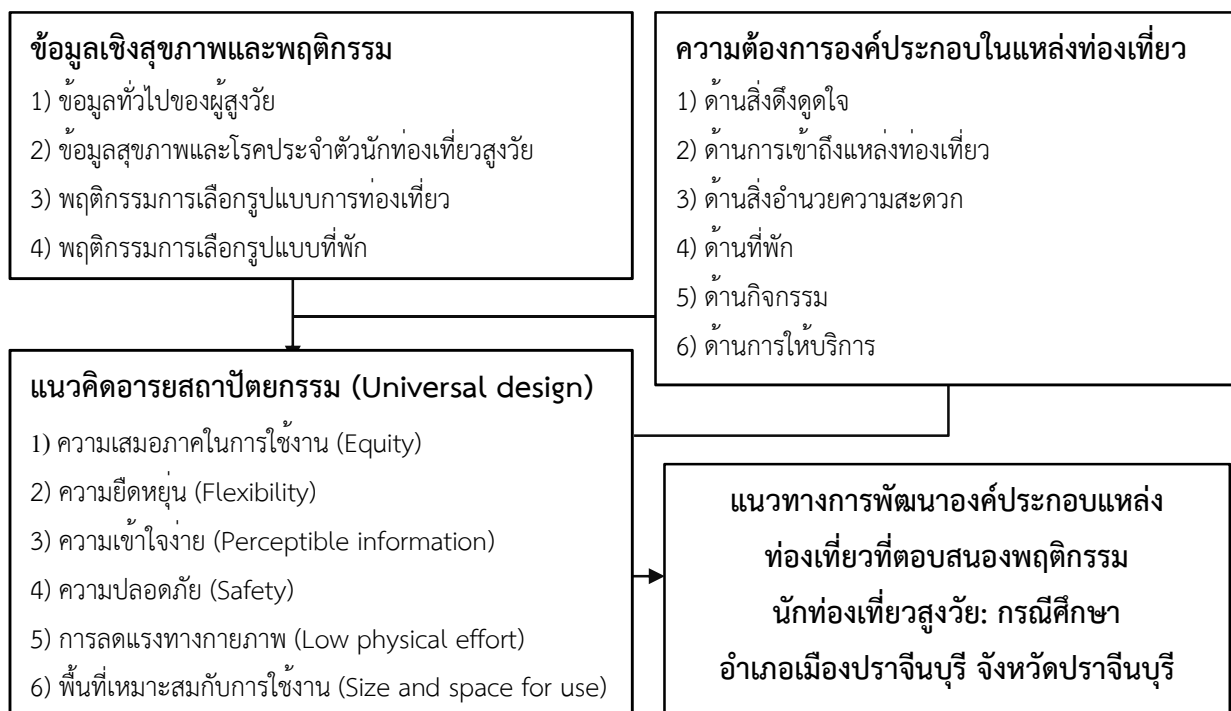
การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวสูงวัยแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวและเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาระดับจังหวัดที่มุ่งเน้นให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต้นแบบด้านสุขภาพและเมืองสมุนไพร (มณีรัตน์ สุขเกษม และคณะ, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงสุขภาพและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงวัย ในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงวัย ในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัย ในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลเชิงสุขภาพและพฤติกรรม องค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว 6As (Cooper et al., 2008) รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative research) การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวสูงวัย(ชาวไทย) ที่เดินทางมาในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวสูงวัยชาวไทย (ผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) ที่มีวัตถุประสงค์เดินทางมาเพื่อท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ และประชากรมีขนาดใหญ่ จึงใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Cochran (1977) สำหรับกรณีที่ไม่ทราบขนาดประชากรที่แน่นอน ซึ่งกำหนดให้มีขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยพิจารณาจากนักท่องเที่ยวสูงวัยที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่และยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล การตรวจสอบเครื่องมือผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (Validity) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักท่องเที่ยวสูงวัย จำนวน 35 คน แล้วใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.858

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่าย มหาวิทยาลัยนเรศวร (Network Institutional Review Board – Naresuan University) ตามหนังสือรับรองเลขที่ NREC No. 0024/2567 และ COA No. 006/2024 ลงวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2567 โดยการรับรองดังกล่าวพิจารณาตามหลักจริยธรรมสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ ICH-GCP (International Conference on Harmonization – Good Clinical Practice) ในการดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และสิทธิของผู้เข้าร่วมอย่างครบถ้วนก่อนการให้ความยินยอม โดยผู้เข้าร่วมมีสิทธิรับรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ปฏิเสธ หรือยุติการมีส่วนร่วมได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อสิทธิหรือสวัสดิภาพของตน ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ และนำเสนอเฉพาะในภาพรวมเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลงานวิจัย เริ่มต้นดำเนินการโดยผู้วิจัยขอหนังสือออกจากคณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในอำเภอเมืองปราจีนบุรี ได้แก่ 1) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ 2) ภูมิภูเบศร์ 3) พิพิธภัณฑ์การแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร์ 4) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 5) วนอุทยานน้ำตกเขาอีโต้ 6) อ่างเก็บน้ำจักรพงษ์ 7) พระพุทธทวารวดีศรีปราจีน สิรินครโลกนาถ 8) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติปราจีนบุรี 9) วัดแก้วพิจิตร 10) อ่างเก็บน้ำเขาไม้ปล่อง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างด้านทางกายภาพและวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการกระจายการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ (Geographical distribution of sampling) โดยกำหนดจุดเก็บข้อมูลตามแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวแต่ละ

40 ตัวอย่าง ซึ่งครอบคลุมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงวัฒนธรรม และเชิงธรรมชาติ ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง หรือผู้วิจัยดำเนินการอ่านแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 5-10 นาที โดยระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 3 เดือน คือ ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2567 เมื่อได้รับแบบสอบถามครบตามจำนวน จึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสุขภาพและพฤติกรรม ใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ และการจัดลำดับ หลังจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ต่อจากนั้นนำมาสู่การอภิปรายผลเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสูงวัย: กรณีศึกษาอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวสูงวัย ที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จำนวน 400 คน มีผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลเชิงสุขภาพและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงวัย จำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวสูงวัย 2) ข้อมูลสุขภาพและโรคประจำตัวนักท่องเที่ยวสูงวัย 3) พฤติกรรมการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยว 4) พฤติกรรมการเลือกรูปแบบที่พัก มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวสูงวัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากที่สุด 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.70 และเพศชาย 177 คน คิดเป็นร้อยละ 44.30 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มากที่สุด 297 คน คิดเป็นร้อยละ 74.30 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 70-79 ปี 92 คน คิดเป็นร้อยละ 22.90 มีสถานภาพสมรส 259 คน คิดเป็นร้อยละ 64.80 รองลงมา คือ สถานภาพโสด 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20 มีการศึกษต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด 270 คน คิดเป็นร้อยละ 67.60 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 10,000-20,000 บาท มากที่สุด 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.80 และ ต่ำกว่า 5,000 บาท 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.80 รองลงมา คือ 5,000-10,000 บาท 88 คน คิดเป็นร้อยละ 21.90 เดินทางมาจากภาคกลางมากที่สุด 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 รองลงมา คือ ภาคตะวันออก 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.60 โดยนักท่องเที่ยวมีภูมิลำเนาจากจังหวัดนครนายกเท่ากับผู้มีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอเมืองปราจีนบุรี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.10 รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร 74 คน คิดเป็นร้อยละ 16.60

1.2 ข้อมูลสุขภาพและโรคประจำตัวนักท่องเที่ยวสูงวัย จำแนกผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลสุขภาพนักท่องเที่ยวสูงวัย แสดงตารางที่ 1 และ 2) ข้อมูลโรคประจำตัวของนักท่องเที่ยวสูงวัย แสดงตารางที่ 2 และ 3) อุปสรรคในการท่องเที่ยวจากปัญหาสุขภาพและโรคประจำตัว แสดงตารางที่ 3 ใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ และการจัดลำดับ

ตารางที่ 1 ข้อมูลสุขภาพนักท่องเที่ยวสูงวัย อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี (n=400)

ปัญหาสุขภาพ	ตัวอย่างทั้งหมด (n=400)		ชาย (n=177)		หญิง (n=223)	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1) มีโรคประจำตัว	192	48.10	76	43.01	116	52.14
2) ไม่มีโรคประจำตัว	208	51.90	101	56.99	107	47.86
รวม	400	100.00	177	100.00	223	100.00

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพและโรคประจำตัวของนักท่องเที่ยวสูงวัย พบว่า มีโรคประจำตัว 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 แบ่งเป็นเพศชาย 76 คน และเพศหญิง 116 คน และมีกลุ่มตัวอย่าง 208 คน ระบุว่าไม่มีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 51.90 แบ่งเป็นเพศชาย 101 คน และเพศหญิง 107 คน

ตารางที่ 2 ข้อมูลโรคประจำตัวของนักท่องเที่ยวสูงวัย (n=192)

ชนิดโรคประจำตัว	ตัวอย่างทั้งหมด (n=192)			เพศชาย (n=76)		เพศหญิง (n=116)	
	ความถี่	ร้อยละ	อันดับ	ความถี่	สัดส่วน	ความถี่	สัดส่วน
1) ความดันโลหิตสูง	77	39.86	1	33	43.86	43	37.04
2) เบาหวาน	35	18.12	2	13	17.54	21	18.52
3) ไช้ข้อและกระดูก	21	10.87	4	4	5.26	17	14.81
4) ระบบประสาท สมอง	8	4.35	6	5	7.02	3	2.47
5) ตา ระบบการมองเห็น	14	7.24	5	8	10.53	6	4.94
6) ระบบไต	4	2.17	7	1	1.75	3	2.47
7) อื่นๆ	33	17.39	3	11	14.04	23	19.75
รวม	192	100.00		76	100.00	116	100.00

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโรคประจำตัวของนักท่องเที่ยวสูงวัย จำนวนทั้งสิ้น 192 คน พบว่า เป็นความดันโลหิตสูงมากที่สุด 77 คน คิดเป็นร้อยละ 39.86 แบ่งเป็นเพศชาย 33 คน และเพศหญิง 43 คน รองลงมา คือ เบาหวาน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 18.12 แบ่งเป็นเพศชาย 13 คน และเพศหญิง 21 คน และอันดับที่ 3 คือ โรคอื่นๆ 33 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 ซึ่งโรคที่พบบ่อย ได้แก่ โรคไขมันในเลือดสูง โรคหอบหืด โรคหัวใจ และโรคไตเรื้อรัง

ตารางที่ 3 อุปสรรคในการท่องเที่ยวจากปัญหาสุขภาพและโรคประจำตัว (n=400)

ปัญหาสุขภาพและโรคประจำตัวเป็นอุปสรรคในการท่องเที่ยว	ตัวอย่างทั้งหมด (n=400)			เพศชาย (n=177)		เพศหญิง (n=223)	
	ความถี่	ร้อยละ	อันดับ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1) ไม่เป็นอุปสรรค	324	80.95	1	146	82.49	177	79.49
2) เป็นบางครั้งบางคราว	61	15.24	2	25	14.12	36	16.24
3) เป็นอุปสรรคอย่างยิ่ง	15	3.81	3	6	3.39	10	4.27
รวม	400	100.00		177	100.00	223	100.00

จากการวิเคราะห์ถึงปัญหาสุขภาพกับอุปสรรคในการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัย 324 คน ระบุว่า ปัญหาสุขภาพและโรคประจำตัวไม่เป็นอุปสรรคในการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 80.95 แบ่งเป็นเพศชาย 146 คน และเพศหญิง 177 คน รองลงมา คือ เป็นบางครั้งบางคราว 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.24 แบ่งเป็นเพศชาย 25 คน และเพศหญิง 36 คน

1.3 พฤติกรรมการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยว พบว่า มีพฤติกรรมการเลือกการท่องเที่ยวรูปแบบภูเขาและชมธรรมชาติมากที่สุด 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 แบ่งเป็นเพศชาย 53 คน และเพศหญิง 61 คน รองลงมา คือ วัดและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 แบ่งเป็นเพศชาย 40 คน และเพศหญิง 67 คน แสดงตารางที่ 4

ตารางที่ 4 พฤติกรรมการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวสูงวัย (n=400)

รูปแบบการท่องเที่ยว	ตัวอย่างทั้งหมด (n=400)			เพศชาย (n=177)		เพศหญิง (n=223)	
	ความถี่	ร้อยละ	อันดับ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1) ภูเขา/ชมธรรมชาติ	114	28.50	1	53	29.94	61	27.35
2) สวนผลไม้	50	12.50	4	25	14.12	25	11.21
3) น้ำตก/ล่องแก่ง	78	19.50	3	38	21.47	40	17.94
4) นวดตัว สปา	2	0.50	9	0	0.00	2	0.90
5) นอนแคมป์ปิ้ง	10	2.50	7	4	2.26	6	2.69
6) วัด/สิ่งศักดิ์สิทธิ์	106	26.50	2	40	22.60	66	29.60
7) โบราณสถาน	15	3.75	6	8	4.52	8	3.59
8) พิพิธภัณฑ์	4	1.00	8	2	1.13	2	0.90
9) เรียนรู้วิถีชุมชน	17	4.25	5	7	3.95	10	4.48
10) อื่นๆ	4	1.00	8	0	0.00	3	1.35
รวม	400	100.00		177	100.00	223	100.00

1.4 พฤติกรรมการเลือกรูปแบบที่พัก พบว่า มีพฤติกรรมการเลือกที่พักแบบโรงแรมและรีสอร์ทมากที่สุด 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 แบ่งเป็นเพศชาย 93 คน และเพศหญิง 107 คน รองลงมา คือ บ้านญาติและบ้านเพื่อน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 แบ่งเป็นเพศชาย 42 คน และเพศหญิง 51 คน แสดงตารางที่ 5

ตารางที่ 5 พฤติกรรมการเลือกรูปแบบที่พัก ของนักท่องเที่ยวสูงวัย (n=400)

รูปแบบที่พัก	ตัวอย่างทั้งหมด (n=400)			เพศชาย (n=177)		เพศหญิง (n=223)	
	ความถี่	ร้อยละ	อันดับ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1) บ้านพักส่วนตัว	74	18.57	3	29	16.13	46	20.51
2) บ้านญาติ/บ้านเพื่อน	93	23.33	2	42	23.66	51	23.08
3) โรงแรม/รีสอร์ท	200	50.00	1	93	52.69	107	47.86
4) โฮมสเตย์	29	7.14	4	11	6.45	17	7.69
5) อื่นๆ	4	0.96	5	2	1.07	2	0.86
รวม	400	100.00		177	100.00	223	100.00

2. ความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงวัย จำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านที่พัก 5) ด้านกิจกรรม และ 6) ด้านการให้บริการ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ระดับความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงวัย พบว่า โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.27, SD = 0.78$) เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรม ($M = 4.50, SD = 0.76$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการให้บริการ ($M = 4.41, SD = 0.81$) และด้านที่พัก ($M = 4.36, SD = 0.72$) แสดงตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ระดับความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวสูงวัย (n=400)

ระดับความต้องการ องค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว	<i>M</i>	<i>SD</i>	การแปลผล
1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ	4.16	0.74	มาก
2) ด้านการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว	4.23	0.77	มากที่สุด
3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.97	0.89	มาก
4) ด้านที่พัก	4.36	0.72	มากที่สุด
5) ด้านกิจกรรม	4.50	0.76	มากที่สุด
6) ด้านการให้บริการ	4.41	0.81	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.27	0.78	มากที่สุด

2.2 ระดับความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า ในประเด็นย่อย สถานที่ท่องเที่ยวมีความน่าสนใจและมีเอกลักษณ์ ($M = 4.50, SD = 0.71$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวมีความเหมาะสมและคุ้มค่า ($M = 4.48, SD = 0.72$) แสดงตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ระดับความต้องการด้านสิ่งดึงดูดใจ ในประเด็นย่อย (n=400)

สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	M	SD	การแปลผล	ลำดับ
1) มีโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ	3.67	0.72	มาก	5
2) มีกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ	4.15	0.75	มาก	3
3) สถานที่ท่องเที่ยวมีความน่าสนใจและมีเอกลักษณ์	4.50	0.71	มากที่สุด	1
4) สถานที่ท่องเที่ยวมีความเหมาะสมและคุ้มค่า	4.48	0.72	มากที่สุด	2
5) มีคู่มือแนะนำกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว	4.02	0.80	มาก	4
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.16	0.74	มาก	

2.3 ระดับความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) พบว่า ในประเด็นย่อย สภาพถนนในการเดินทางมีความสะดวก ($M = 4.63, SD = 0.59$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ มีบริการยานพาหนะรับส่งระหว่างแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ($M = 4.32, SD = 0.89$) แสดงตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ระดับความต้องการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ในประเด็นย่อย (n=400)

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)	M	SD	การแปลผล	ลำดับ
1) สภาพถนนในการเดินทางมีความสะดวก	4.63	0.59	มากที่สุด	1
2) มีที่จอดรถพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ	4.11	0.77	มาก	3
3) ป้ายสัญลักษณ์ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ	3.87	0.82	มาก	4
4) มีบริการยานพาหนะรับส่งระหว่างแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ	4.32	0.89	มากที่สุด	2
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.23	0.77	มากที่สุด	

2.4 ระดับความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่า ในประเด็นย่อย มีห้องน้ำบริการสำหรับผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.81, SD = 0.71$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ มีบันไดและประตูที่สามารถขึ้นลงได้สะดวก ($M = 4.44, SD = 0.83$) แสดงตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ระดับความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในประเด็นย่อย (n=400)

สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	M	SD	การแปลผล	ลำดับ
1) มีอาหารเพื่อสุขภาพและอาหารท้องถิ่นบริการ	4.18	0.74	มาก	3
2) มีห้องน้ำบริการสำหรับผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยว	4.81	0.71	มากที่สุด	1
3) มีบันไดและประตูที่สามารถขึ้นลงได้สะดวก	4.44	0.83	มากที่สุด	2
4) มีบริการให้ยืมหรือเช่าไม้เท้า หรือรถเข็น	3.35	1.03	มาก	4
5) มีบริการให้เช่ารถจักรยาน หรือยานพาหนะ	3.05	1.13	ปานกลาง	5
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	3.97	0.89	มาก	

2.5 ระดับความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก (Accommodation) พบว่า ในประเด็นย่อย ที่พักมีความสะอาดเรียบร้อย ($M = 4.63, SD = 0.65$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ที่พักมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ($M = 4.58, SD = 0.72$) แสดงตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ระดับความต้องการด้านที่พัก ในประเด็นย่อย (n=400)

ที่พัก (Accommodation)	M	SD	การแปลผล	ลำดับ
1) ที่พักมีความสะอาดเรียบร้อย	4.63	0.65	มากที่สุด	1
2) ที่พักมีราวจับบริเวณทางเดินมีทางลาด	4.35	0.70	มากที่สุด	3
3) ที่พักมีปุ่มเรียกเจ้าหน้าที่ยามฉุกเฉิน	3.98	0.79	มาก	5
4) ที่พักมีไฟเพียงพอตลอดทางเดิน	4.25	0.74	มากที่สุด	4
5) ที่พักมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ	4.58	0.72	มากที่สุด	2
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.36	0.72	มากที่สุด	

2.6 ระดับความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม (Activities) พบว่า ในประเด็นย่อย มีกิจกรรมเน้นการเที่ยวชมธรรมชาติ ($M = 4.62, SD = 0.65$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ มีกิจกรรมเน้นการพักผ่อน ($M = 4.58, SD = 0.74$) แสดงตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ระดับความต้องการด้านกิจกรรม ในประเด็นย่อย (n=400)

กิจกรรม (Activities)	M	SD	การแปลผล	ลำดับ
1) มีกิจกรรมเน้นการพักผ่อน	4.58	0.74	มากที่สุด	2
2) มีกิจกรรมเน้นการฟื้นฟูสุขภาพ	4.44	0.84	มากที่สุด	3
3) มีกิจกรรมเน้นการเรียนรู้วัฒนธรรม	4.35	0.83	มากที่สุด	4
4) มีกิจกรรมเน้นการเที่ยวชมธรรมชาติ	4.62	0.65	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.50	0.76	มากที่สุด	

2.7 ระดับความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary service) พบว่า ในประเด็นย่อย มีหน่วยปฐมพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ ($M = 4.60, SD = 0.78$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ ($M = 4.56, SD = 0.84$) แสดงตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ระดับความต้องการด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว ในประเด็นย่อย (n=400)

การให้บริการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary service)	M	SD	การแปล ผล	ลำดับ
1) มีเจ้าหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุตามจุดต่างๆ	4.32	0.80	มากที่สุด	3
2) มีหน่วยปฐมพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ	4.60	0.78	มากที่สุด	1
3) มีเจ้าหน้าที่ได้รับการอบรมแบบเฉพาะทาง	4.15	0.81	มาก	4
4) เจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ	4.56	0.84	มากที่สุด	2
ค่าเฉลี่ยในภาพรวม	4.41	0.81	มากที่สุด	

3. แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัย ในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จากแบบสอบถามมีข้อเสนอ ดังนี้

3.1 การจัดเตรียมสถานที่ท่องเที่ยวให้รองรับสุขภาพของผู้สูงอายุ จากผลวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัยร้อยละ 48.10 มีโรคประจำตัว โดยโรคที่พบมากที่สุด ได้แก่ ความดันโลหิตสูง (39.86%) และโรคเบาหวาน (18.12%) อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 80.95 มองว่าโรคประจำตัวไม่เป็นอุปสรรคในการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงความต้องการท่องเที่ยวแม้มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ ในด้านความต้องการองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ในภาพรวมจากการวิเคราะห์องค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (4) ด้านที่พัก (5) ด้านกิจกรรม และ (6) ด้านการให้บริการ นักท่องเที่ยวสูงวัยให้ความสำคัญกับ “ด้านกิจกรรม” ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ($M = 4.50, SD = 0.76$) โดยมีความต้องการด้านกิจกรรมที่เน้นการเที่ยวชมธรรมชาติ ($M = 4.62, SD = 0.65$) ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำนวนมาก เนื่องจากมีอาณาเขตต่อเนื่องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดังนั้นจะเห็นว่าในด้านความต้องการกิจกรรมของผู้สูงอายุ จังหวัดปราจีนบุรียังคงเป็นจุดหมายสำคัญที่นักท่องเที่ยวสูงวัยนิยมเดินทางมาพักผ่อน ในลำดับรองลงมาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการ “ด้านการให้บริการ” ($M = 4.41, SD = 0.78$) โดยนักท่องเที่ยวระบุต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวควรมีหน่วยปฐมพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด ($M = 4.60, SD = 0.78$) แสดงถึงสิ่งที่ภาครัฐต้องเตรียมความพร้อมที่สามารถรองรับภาวะสุขภาพที่เป็นปัญหาของผู้สูงอายุ เช่น หน่วยปฐมพยาบาลเฉพาะกิจสำหรับผู้สูงอายุ (Senior first aid point) มีจุดปฐมพยาบาลที่เข้าถึงได้สะดวก จัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลที่ผ่านการอบรมดูแลผู้สูงอายุ พร้อมติดตั้งอุปกรณ์พื้นฐาน ได้แก่ เครื่องวัดความดัน อุปกรณ์ปฐมพยาบาลฉุกเฉิน และเก้าอี้นั่งพักตามจุดต่างๆ ควรประสานกับโรงพยาบาลหรือสาธารณสุข เพื่อจัดระบบดูแลนักท่องเที่ยวที่มีโรคประจำตัว

และควรจัดทำระบบแจ้งเตือนและบริการฉุกเฉิน เช่น ปุ่มเรียกเจ้าหน้าที่ในที่พักหรือแอปพลิเคชันแจ้งเตือน เพื่อสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยตลอดการเดินทาง ในขณะที่องค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความต้องการน้อยที่สุดได้แก่ “ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก” ($M = 3.97, SD = 0.89$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มที่ไม่มีอุปสรรคทางร่างกาย จึงพิจารณาประเด็นนี้อยู่ในความต้องการน้อยที่สุด โดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้สูงอายุมีความต้องการมากที่สุดได้แก่ มีห้องน้ำบริการสำหรับผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.81, SD = 0.71$)

3.2 จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวคิดอารยสถาปัตยกรรม (Universal design) เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงและการทำงานของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบพื้นที่ที่รองรับความหลากหลายทางด้านร่างกายและวัย ทั้งในมิติของการเคลื่อนไหว การรับรู้ และความปลอดภัย เช่น การจัดทำทางลาดสำหรับรถเข็น ติดตั้งราวจับในพื้นที่ลาดเอียงและทางเดิน จัดเตรียมห้องน้ำที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และการให้บริการอุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น ไม้เท้า หรือรถเข็น ซึ่งควรมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหลักอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ กิจกรรมท่องเที่ยวควรได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความสนใจและสมรรถภาพของผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมพักผ่อน การเที่ยวชมธรรมชาติ หรือกิจกรรมฟื้นฟูสุขภาพในรูปแบบที่ไม่เร่งรีบ

การพัฒนางค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดอารยสถาปัตยกรรมควรพิจารณาองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ (1) ความเสมอภาคในการใช้งาน (Equity) เพื่อให้ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่และบริการได้โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ (2) ความยืดหยุ่น (Flexibility) ในการออกแบบที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความสามารถที่หลากหลายของผู้ใช้ (3) ความเข้าใจง่าย (Perceptible information) ผ่านการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจง่าย เช่น สัญลักษณ์หรือป้ายบอกทางที่ใช้สีตัดกัน หรือสื่อหลายรูปแบบ (4) ความปลอดภัย (Safety) โดยคำนึงถึงการลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ เช่น พื้นผิวที่ไม่ลื่น ทางเดินที่มีราวจับ (5) การลดแรงทางกายภาพ (Low physical effort) เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุใช้แรงน้อยที่สุดในการเคลื่อนที่หรือใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ (6) พื้นที่เหมาะสมกับการใช้งาน (Size and space for use) ซึ่งควรมีขนาดเหมาะสมกับผู้ใช้งานหรือผู้มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับสังคมผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ (Bodeerat et al., 2021)

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลเชิงสุขภาพและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุ ที่เดินทางมายังจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเลือกแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (28.50%) มีโรคประจำตัวบางประเภท (48.10%) เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน แต่ยังคงมีความต้องการในการเดินทางอย่างต่อเนื่อง โดยนักท่องเที่ยวสูงอายุให้ความสำคัญกับ “ด้านกิจกรรม” ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ($M = 4.50, SD = 0.76$) โดยมีความต้องการด้านกิจกรรมที่เน้นการเที่ยวชมธรรมชาติ ($M = 4.62, SD = 0.65$) มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ สุขเกษม และคณะ (2563) ที่ชี้ว่า จังหวัดปราจีนบุรีมีจุดเด่นด้านการใช้สมุนไพรและการแพทย์แผนไทย ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการจัดสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพที่เอื้อต่อการเข้าถึง

ในขณะที่ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัยมีความต้องการ “ด้านการให้บริการ” ($M = 4.41, SD = 0.78$) เป็นลำดับรองลงมา โดยนักท่องเที่ยวระบุต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวควรมีหน่วยปฐมพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด ($M = 4.60, SD = 0.78$) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จดิกา คุ่มเรือน และคณะ (2564) ที่ระบุว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพแต่ยังขาดการพัฒนาด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกในบางพื้นที่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงวัยในอนาคต ในด้านความต้องการ “ด้านที่พัก” ($M = 4.36, SD = 0.72$) นักท่องเที่ยวสูงวัย ต้องการที่พักมีความสะอาดเรียบร้อยมากที่สุด ($M = 4.63, SD = 0.65$) และ ที่พักควรมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ($M = 4.58, SD = 0.72$) เพราะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงวัยชอบตื่นมากลางดึก ดังนั้นหากมีห้องน้ำที่ไกลจากห้องพักอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย สนับสนุนข้อค้นพบของ ปริญญา นาคปฐม และคณะ (2565) ซึ่งเสนอว่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับชุมชน เช่น โฮมสเตย์ ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้มาเยือน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงวัย ซึ่งควรมีระบบการดูแลฉุกเฉิน และกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อาศิรา ราชเวียง (2565) เสริมถึงควรมีกลไกการจัดการความรู้โดยการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพและประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อออนไลน์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจถึงกิจกรรมและสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยวก่อนตัดสินใจใช้บริการ

งานวิจัยนี้พบว่า การออกแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเที่ยวชมธรรมชาติ ทั้งนี้ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้สูงวัยให้สอดคล้องกับสุขภาพ โดยเฉพาะการบริการสุขภาพ ณ แหล่งท่องเที่ยว ห้องน้ำผู้สูงอายุ และระบบแจ้งเหตุฉุกเฉินในที่พัก อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการสร้าง “แหล่งท่องเที่ยวสำหรับทุกคน” (Tourism for all) ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงวัยเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงผู้พิการ เด็ก และผู้มีข้อจำกัดทางร่างกาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bodeerat et al. (2021) ที่ให้ความสำคัญของการออกแบบโดยใช้แนวคิดอารยสถาปัตยกรรม (Universal design) ซึ่งไม่เพียงช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงของผู้สูงวัย แต่ยังส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม และเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเมืองและแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมทางสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ข้อมูลองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสูงวัย

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ในภาพรวมมีความต้องการจากนักท่องเที่ยวสูงวัย ในอันดับ 5 เมื่อพิจารณาความต้องการองค์ประกอบย่อย พบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัยให้ความสำคัญกับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและมีเอกลักษณ์ ($M = 4.50$) มากที่สุด แสดงถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องสร้างความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น สร้างจุดเด่นและดึงดูดกลุ่มเป้าหมายสูงวัย ทั้งนี้รวมถึงการนำเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี มาขับเคลื่อนเพื่อสร้างจุดแตกต่างที่น่าสนใจและเชื่อเชิญให้เกิดการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ หนึ่งฤทัยรัตน์ กระจ่างพัฒน์วงศ์ และอรอนงค์ พัวรัตนอรุณกร (2561) ซึ่งพบว่า ผู้สูงวัยนิยมเดินทางไปยังแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์ และนิยมเดินทางช่วงฤดูหนาว สนับสนุนงานวิจัยของภูสิทธิ์ อุดมอนุรักษ์กุล และคณะ (2567) ที่ระบุว่า สิ่งดึงดูดใจจะต้องสะท้อนวัฒนธรรมของพื้นที่ มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สงบร่มเย็น และ อภิเดช ช่างชัย (2561) ที่พบว่า “ความสงบร่มรื่น” และ “มิตรไมตรีในชุมชน” เป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ แสดงให้เห็นว่า “สิ่งดึงดูดใจ” ไม่ใช่เพียงความงามทางกายภาพ แต่รวมถึงบรรยากาศ ความเรียบง่าย และบริบททางสังคมด้วย

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ในภาพรวมมีความต้องการจากนักท่องเที่ยวสูงวัย ในอันดับ 4 เมื่อพิจารณาความต้องการองค์ประกอบย่อย พบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัยต้องการ สภาพถนนในการเดินทางมีความสะดวก ($M = 4.63$) ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมการเดินทางส่วนใหญ่เป็นรูปแบบครอบครัว และใช้รถส่วนตัวในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นแนวทางสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือ การพัฒนาระบบโครงข่ายถนนเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการติดตั้งป้ายและสื่อประชาสัมพันธ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสวัตต์ สุตัญญามณี (2562) พบว่า ผู้สูงวัยเลือกการท่องเที่ยวที่เข้าถึงง่าย และต้องมีการออกแบบบริการที่ตอบโจทย์ข้อจำกัดร่างกาย รวมถึงการเดินทางของผู้สูงวัยควรสอดคล้องกับแนวคิด Slow tourism ที่ไม่เร่งรีบและเน้นคุณค่ามากกว่าปริมาณ

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ในภาพรวมมีความต้องการจากนักท่องเที่ยวสูงวัย ในอันดับ 6 เมื่อพิจารณาความต้องการองค์ประกอบย่อย พบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัยให้ความสำคัญกับการออกแบบห้องน้ำ ($M = 4.81$) มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวสูงวัยมีความกังวลเรื่องความปลอดภัยจากการใช้ห้องน้ำและความสะอาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิรชา แหวนจีน และ สุทธิภัทร อัครวิชัยโรจน์ (2567) ที่ระบุว่า ห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว ควรเน้นความเรียบง่าย ปลอดภัยและรองรับการใช้งานของทุกกลุ่มวัย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสูงวัยยังให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ควรมีบันไดและประตูที่สามารถขึ้นลงได้สะดวกไม่ชันจนเกินไป ($M = 4.44$)

4) ที่พัก (Accommodation) ในภาพรวมมีความต้องการจากนักท่องเที่ยวสูงวัย ในอันดับ 3 เมื่อพิจารณาความต้องการองค์ประกอบย่อย พบว่า ผู้สูงวัยให้ความสำคัญกับความสะอาดของที่พัก ($M = 4.63$) มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงวัยเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางด้านสุขภาพมากกว่าวัยอื่นๆ ดังนั้น ความสะอาดของที่พัก จึงถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อความรู้สึกปลอดภัย ความมั่นใจในการเข้าพัก สนับสนุนข้อเสนอของงานวิจัย สุรีย์ บุญญาณพงศ์ และ กรวรรณ สังขกร (2555) ที่เสนอให้พัฒนาที่พักแบบเป็นมิตรต่อผู้สูงวัย เข้าถึงสะดวก และการมีฟังก์ชันเพื่อการแจ้งเหตุฉุกเฉินได้ทันที

5) กิจกรรม (Activities) ในภาพรวมมีความต้องการจากนักท่องเที่ยวสูงวัย ในอันดับ 1 เมื่อพิจารณาความต้องการองค์ประกอบย่อย พบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัยต้องการกิจกรรมเน้นการเที่ยวชมธรรมชาติ ($M = 4.62$) มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมลักษณะนี้ช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ไม่ใช่แรงมาก และเอื้อต่อการพักผ่อนทั้งกายและใจ งานวิจัยของ สุกานดา ถิ่นฐาน และอนุชา แพ่งเกษร (2566) สนับสนุนว่าการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นประสบการณ์ตรงในชุมชนและการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นท่ามกลางธรรมชาติจะช่วยสร้างความประทับใจและความผูกพันของผู้สูงวัยกับพื้นที่ จากข้อคิดเห็นดังกล่าวสามารถนำไปสู่ข้อเสนอในการพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมที่เน้นความปลอดภัย ใช้แรงน้อย และมีเนื้อหาทางธรรมชาติ หรือ วัฒนธรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยโดยเฉพาะ

6) การให้บริการ (Ancillary services) ในภาพรวมมีความต้องการจากนักท่องเที่ยวสูงวัย ในอันดับ 2 เมื่อพิจารณาความต้องการองค์ประกอบย่อย พบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัยมีความต้องการหน่วยปฐมพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ มากที่สุด ($M = 4.60$) เนื่องจากผู้สูงวัยมักมีโรคประจำตัวหรือภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นได้ระหว่างการเดินทาง จึงต้องการความมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลอย่างทันท่วงทีหากเกิดเหตุฉุกเฉิน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ อภิเดช ช่างชัย (2561) พบว่า การมีเจ้าหน้าที่ชุมชนที่มีทักษะการดูแลเบื้องต้น และมีการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพพื้นฐานในพื้นที่ท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการ

เดินทางของผู้สูงอายุ ขณะเดียวกัน ชัยพร เอ่งฉ้วน และคณะ (2566) เน้นย้ำว่า ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการให้บริการ

โดยสรุป จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุมีความต้องการที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นการชมธรรมชาติ ที่พักที่สะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่ปลอดภัย และการบริการด้านสุขภาพที่พร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุไม่ได้ต้องการเพียงแค่ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว แต่ยังให้ความสำคัญกับ “ความปลอดภัย ความสะดวก และสุขภาพ” เป็นอย่างมาก ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีควรมุ่งเน้นการออกแบบแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในทุกมิติ ทั้งการออกแบบกายภาพตามแนวคิดอารยสถาปัตย์ (Universal design) การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสมรรถภาพทางกาย และการเสริมระบบบริการสุขภาพพื้นฐานในพื้นที่ท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น และผู้ประกอบการ เพื่อสร้างระบบการท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและยั่งยืนสำหรับสังคมสูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การวางยุทธศาสตร์จังหวัดด้านการท่องเที่ยวเพื่อผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา “เมืองท่องเที่ยวเพื่อผู้สูงอายุ” (Senior-Friendly Tourism City) ให้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญเนื่องจากสอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรีและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ควรจัดตั้งคณะทำงานระดับจังหวัดที่บูรณาการหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว สาธารณสุข และการออกแบบเมืองเพื่อวางนโยบายส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานและบริการที่สอดคล้องกับโครงสร้างประชากรที่กำลังก้าวสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์

2. การบูรณาการแผนพัฒนาท้องถิ่นกับงานสาธารณสุข โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการบูรณาการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวกับแผนด้านสาธารณสุข โดยเน้นการจัดบริการสุขภาพเบื้องต้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จุดปฐมพยาบาลเฉพาะกลุ่ม การจัดเวรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว และการออกแบบสิ่งแวดล้อมตามแนวทาง “อารยสถาปัตย์” (Universal design) อย่างชัดเจน เช่น การออกแบบทางลาดให้เหมาะกับสรีระของผู้สูงอายุ ห้องน้ำที่มีราวจับและพื้นที่หมุนรถเข็น พร้อมจุดแจ้งเหตุฉุกเฉินแบบดิจิทัลในแหล่งท่องเที่ยวหลัก

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบริการในพื้นที่ท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวควรดำเนินการปรับปรุงจุดเสี่ยงในพื้นที่ เช่น เพิ่มทางลาด ปรับปรุงห้องน้ำ ติดตั้งราวจับในที่พักและจุดพักผ่อน การเปลี่ยนแปลงวัสดุก่อสร้างที่เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ เช่น วัสดุปูพื้นทางสัญจรที่เหมาะสมกับการเดินของผู้สูงอายุ หรือ ใช้รถเข็น รวมถึงการจัดพื้นที่เฉพาะให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างผ่อนคลาย เช่น การทำสมุนไพรลูกประคบ การทำสปาสมุนไพร เป็นต้น

2. การยกระดับบุคลากรให้เข้าใจความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และอาสาสมัครในพื้นที่ให้มีความรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุ เช่น

การปฐมพยาบาลกรณีโรคประจำตัวกำเริบ (เช่น ความดัน เบาหวาน) รวมถึงการจัดการเหตุฉุกเฉิน เช่น การใช้อุปกรณ์แจ้งเหตุอัตโนมัติ (Emergency call point)

3. การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางเฉพาะกลุ่ม พัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายผู้เกษียณอายุ ชมรมผู้สูงอายุ หรือโรงพยาบาลและศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ โดยเน้นการสื่อสารจุดเด่นด้าน “ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และสุขภาวะ” เช่น การมีที่พักปลอดภัยสำหรับผู้มีโรคประจำตัว การมีหน่วยแพทย์ฉุกเฉินในเทศกาลท่องเที่ยว หรือการจัดแพ็คเกจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพร่วมกับสถานพยาบาลในพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเชิงออกแบบพื้นที่ (Design research) เสนอให้มีการศึกษาที่เน้นนำผลวิจัยไปขยายผลเพื่อการออกแบบพื้นที่จริงในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้แนวคิดอารยสถาปัตยกรรมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ

2. การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ (Senior-friendly routes) งานวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หรือกิจกรรมเชิงสุขภาพ ที่ตอบสนองต่อความสนใจและสมรรถภาพของผู้สูงอายุในระดับที่ต่างกัน หรือกิจกรรมแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างพหุผลลงในชุมชน

3. การใช้สถิติขั้นสูงเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงลึก (Advanced statistical analysis) งานวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อสะท้อนพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างในระดับทั่วไป แต่ในอนาคตควรมีการใช้สถิติวิเคราะห์ขั้นสูง เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

เอกสารอ้างอิง

- จติกา คุ่มเรือน, ชมพูนุช จิตติถาวร, ผกามาศ ชัยรัตน์, และ สันติธร ภูริภักดี. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ที่ส่งผลต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 16(1), 79-93.
- จติกา คุ่มเรือน, ชมพูนุช จิตติถาวร, ผกามาศ ชัยรัตน์, และ สันติธร ภูริภักดี. (2564). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(2), 189-198.
- ชัยพร เอ็งฉ้วน, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล, และ สุภาภรณ์ ศรีดี. (2566). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการขยะแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, (7)9, 285-299.
- ทิชากร เกษรบัว และ เปรมสิรี สุขปรีเปรม. (2566). การประยุกต์ใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 11(1), 58-97.

- ปรีชา แหวนจีน และ สุทธิภัทร อัครวิชัยโรจน์. (2567). ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 25(1), 1-14.
- ปริญญา นาคปทุม, กฤษณิพัทธ์ พิษณะเดชนันต์, รชฎ จันทน์น้อย, และ วรณวิภา หุรสุกุล. (2565). การวิเคราะห์ผลประเมินมาตรฐานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพโฮมสเตย์ตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, (16)1, 87-99.
- พระครูชลธารโสภิต กงแก้ว. (2567). การพัฒนารูปแบบการสร้างและการใช้ภูมิปัญญา จากความหลากหลายทางชีวภาพของวัดและชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 12(6), 2552-2563.
- ภูสิทธิ์ อุดมอนุรักษ์กุล, จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์, และ ระวี จุฑตฤงค์. (2567). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดโฆสิตาราม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 30(4), 122-136.
- มณีรัตน์ สุขเกษม, เกิดศิริ เจริญวิศาล, และ สันติธร ภูริภักดี. (2563). รูปแบบการจัดการความรู้ของเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(2), 86-101.
- วสวัตต์ สุตินุญญามณี. (2562). สังคมสูงวัยกับรูปแบบการท่องเที่ยว: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 19(1), 95-109.
- ศิริวุฒิ วรณทอง. (2563). แนวทางการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีสู่ความเป็นเลิศชายขอบ EEC. *วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 4(1), 15-32.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *รายงานสถิติประชากรและบ้านเรือน พ.ศ. 2565*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. <https://www.nso.go.th>
- สุรีย์ บุญญานุพงศ์ และ กรวรรณ สังขกร. (2555). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(1), 86-100.
- สุกานดา ถิ่นฐาน และ อนุชา แป้งเกษร. (2566). สร้างสรรค์สุข: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม เพื่อสอดรับกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในความปกติใหม่ จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(2), 1-13.
- หนึ่งฤทัยรัตน์ กระจ่างพัฒน์วงศ์ และ อรอนงค์ พัวรัตนอรุณกร. (2561). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 2(2), 34-51.
- อาศิรา ราชเวียง. (2565). การโฆษณาออนไลน์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อกลุ่มผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 119-128.

- อภิเดช ช่างชัย. (2561). ศักยภาพการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนตลาดบางหลวง ร.ศ.122 อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 11(3), 3053–3067.
- Bodeerat, C., Phongrod, Y., Khodkhong, N., & Bodeerat, SC. (2021). The development of appropriate universal design model in Muang Phitsanulok to support economic growth, society and tourism. *Ilkogretim Online - Elementary Education Online*, 20(5), 5095-5102. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2021.05.571>
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2008). *Tourism: Principles and practice* (4th ed.). Pearson Education.
- United Nations World Tourism Organization. (2018). *Tourism and the sustainable development- Journey to 2030*. https://www.eunwto.org/doi/book/10.18111/97892_84419401
- United Nations. (2019). *World Population prospects 2019: Highlights*. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.

